

Voormalige Commissie Deetman in slotmonitor:

RK kerk in algemeen bewust van belang van erkenning, genoegdoening en hulp aan slachtoffers van misbruik

DEN HAAG – 28 juni 2016 – De Rooms-Katholieke Kerk (RKK) is zich ‘ervan bewust geworden dat erkenning, genoegdoening en hulpverlening jegens de slachtoffers ook een publieke functie heeft’. De voormalige onderzoekscommissie onder voorzitterschap van drs W.J. (Wim) Deetman (Commissie Deetman) baseert deze algemene conclusie op wat de RKK heeft gedaan om leed te erkennen en daarvoor genoegdoening en hulp aan te bieden. Deze conclusie gaat evenwel niet op binnen enkele ordes en congregaties. De Commissie Deetman stelt dit vandaag vast in de slotmonitor, haar afsluitende monitoringsrapportage.

De Commissie Deetman dringt er bij de Bisschoppenconferentie en Konferentie Nederlandse Religieuzen (KNR) op aan ‘in het belang van de slachtoffers’ te blijven handelen. Ze noemt hulpverlening aan slachtoffers een blijvende ‘plicht en verantwoordelijkheid’ van de RKK, naast erkenning en genoegdoening. De voormalige onderzoekscommissie spreekt de hoop uit dat ook afgewezen slachtoffers van seksueel misbruik in de jeugd- en pleegzorg, van wie klachten over seksueel misbruik onvoldoende aannemelijk konden worden gemaakt, een mogelijkheid krijgen voor erkenning en genoegdoening zoals de RKK die inmiddels kent.

De Commissie Deetman deed onderzoek naar seksueel misbruik van minderjarigen in de Rooms-Katholieke Kerk (RKK) in Nederland. In haar onderzoeksrapport dat medio december 2011 verscheen, kondigde ze aan de uitvoering van haar aanbevelingen door de RKK te zullen volgen en van de stand van zaken publiekelijk verslag te doen. De Commissie Deetman deed dit in monitoringrapportages, waarvan de slotmonitor de laatste is. (Zie de bijlage van dit persbericht voor de conclusies, aanbevelingen en een persoonlijk woord van de oud-commissievoorzitter.)

Niet spontaan

De Rooms-Katholieke Kerk (RKK) is zich ervan bewust geworden dat erkenning, genoegdoening en hulpverlening jegens de slachtoffers ook een publieke functie heeft. De Commissie Deetman baseert zich in haar slotmonitor bij deze conclusie op wat de RKK heeft gedaan om het aangedane leed te erkennen en daarvoor genoegdoening en hulp aan te bieden. Deze algemene conclusie gaat evenwel niet ‘spontaan’ op binnen enkele ordes en congregaties wegens het moeizame verloop waarmee zij aanbevelingen in het commissierapport hebben geïmplementeerd.

Ook nam de RKK ‘haar verantwoordelijkheid voor die klachten over seksueel misbruik die onvoldoende aannemelijk konden worden gemaakt. Die opdracht, waartoe breed is opgeroepen, ook door de Tweede Kamer, is uitgevoerd’, concludeert de Commissie Deetman. (Zie persbericht 17b met als kop: Slotactie: alsnog erkenning en genoegdoening voor klagers met niet gegrond verklaarde klacht).

Naar maatstaf van rechtvaardigheid

‘Naar de maatstaf van rechtvaardigheid’ spreekt de Commissie Deetman de hoop uit ‘dat afgewezen slachtoffers van seksueel misbruik in de jeugd- en pleegzorg ook zo’n mogelijkheid voor erkenning en genoegdoening krijgen. Het aantal klagers van wie de klacht over seksueel misbruik in de jeugd- en pleegzorg werd afgewezen of ongegrond verklaard in de zogeheten Tijdelijke Rege-

ling, ligt procentueel hoger dan bij de klachtenregeling van de RKK; de toegekende financiële tegemoetkomingen in de Tijdelijke Regeling zijn gemiddeld beduidend lager.'

'Seksueel misbruik van minderjarigen en excessief geweld in afhankelijkheidsrelaties met minderjarigen zijn helaas', wees ook het onderzoeksrapport van de Commissie Deetman uit, 'geen exclusief probleem van de Rooms-Katholieke Kerk.' Uit de TNS-NIPO *survey* in dit onderzoeksrapport bleek dat 'elders seksueel misbruik van minderjarigen een omvang heeft die nagenoeg gelijk is aan wat in het onderzoek over seksueel misbruik van minderjarigen in de Rooms-Katholieke Kerk is komen vast te staan'. De Commissie Deetman wijst in de slotmonitor op het belang om, naast wat de RKK nog hoort te doen, 'in het kader van deze algemene problematiek alle passende maatregelen te nemen'.

Handel in belang van slachtoffer

De boodschap van de Commissie Deetman aan de Bisschoppenconferentie en de Konferentie Nederlandse Religieuzen (KNR) 'is en blijft dat in het belang van de slachtoffers moet worden gehandeld. Nu, maar ook zolang het nodig blijft'. Volgens de voormalige onderzoekscommissie is hulpverlening 'een plicht en verantwoordelijkheid die blijft bestaan na en naast erkenning en genoegdoening'.

De slotmonitor overziet wat de RK Kerkprovincie in Nederland de afgelopen vijf jaar deed om slachtoffers van seksueel misbruik en van excessief geweld tegen minderjarigen hulp, erkenning en genoegdoening te geven. Bij wat de RKK deed en liet doen was het van belang te leren van wat elders al werd gedaan, stelt de Commissie Deetman vast. Ze raadt de Bisschoppenconferentie en KNR aan om 'over wat in de laatste jaren hier in Nederland is gedaan' hun zusterorganisaties in andere landen te informeren en deze rapportage ook beschikbaar te stellen 'aan de hoogste leidinggevenden in het Vaticaan en aan de generalaten van ordes en congregaties'.

Ook beveelt de Commissie Deetman, zoals eerder, de RKK aan om 'ook de komende jaren in jaarverslagen verantwoording af te leggen over de behandeling van klachten, van verzoeken om compensatie, over hulp en ondersteuning en over de omgang met schrijvende gevallen'.

Persoonlijk slotwoord

In een persoonlijk slotwoord spreekt Deetman zijn 'oprechte dank' uit 'aan de vele slachtoffers die de afgelopen zes jaar met mij, mijn medecommissieleden en onze medewerkers hebben gesproken, die ons hebben bezocht en die ons via e-mail of per brief hebben geïnformeerd. Ik betuig hen mijn diepste respect en bewondering voor de moed waarmee zij dit hebben gedaan. Een betere motivatie om te doen wat op mijn weg kwam – en moest worden gedaan – had ik mij niet kunnen wensen'.

Het is 'belangrijk', benadrukt Deetman, dat de RKK 'hulp blijft bieden en het contact blijft onderhouden met al diegenen die daartoe behoefte voelen. Dat is nodig om - wanneer de pijn zich weer doet voelen - te doen wat nodig is: slachtoffers helpen en ondersteunen'. Deetman noemt het een 'morele plicht' en 'verantwoordelijkheid' van de RKK 'om het beschaamde vertrouwen te herstellen'.

'Veel inspanningen zijn daarop gericht geweest, maar het heeft veel meer tijd gekost dan voorzien en de mate van medewerking om dat als Rooms-Katholieke Kerk als geheel te doen, kende – zoals gememoreerd - niet overal hetzelfde tempo en was ook niet volledig. Toen ik in maart 2010 begon aan wat mij tot nu heeft bezighouden, wist ik niet dat de Rooms-Katholieke Kerk zo gefragmenteerd was. Mijn klemmend advies om te blijven doen wat nodig is, betekent ook een aansporing, een dringende aansporing om dat gezamenlijk te doen', aldus de oud-commissievoorzitter.

Hij signaleert dat in Nederland niet voor alle groepen dezelfde mogelijkheden voor erkenning en genoegdoening bestaan, 'met name niet voor de gevolgen van excessief geweld en in het kader van een slotactie'. Deetman: 'Voor alle slachtoffers van seksueel misbruik en excessief geweld zou het goed zijn als één lijn zou worden getrokken waar het gaat om hulp, erkenning en genoegdoening'.

Commissie Deetman

De onafhankelijke Commissie Deetman deed onderzoek naar seksueel misbruik van minderjarigen in de RKK in Nederland. Dit onderzoek besloeg de periode tussen 1945 en 2010. Medio december 2011 presenteerde de Commissie Deetman het eindrapport van haar wetenschappelijk onderzoek in opdracht van de Bisschoppenconferentie en de KNR. Dit onderzoeksrapport bracht aard, omvang en omstandigheden van, als ook de verantwoordelijkheden voor dit seksueel misbruik in beeld, evenals de gevolgen van dit misbruik voor slachtoffers en hun omgeving.

Noot voor de redactie, niet bestemd voor publicatie:

Beide andere persberichten over de slotmonitor gaan in op geheimhoudingsbepalingen in mediation- en schikkingsovereenkomsten (persbericht 17a) en op resultaten van de zogeheten slotactie (17b).

Voor vragen kunt u contact opnemen met Gert Jan Verhoog (g.j.verhoog@gmail.com dan wel 06 – 52 53 98 97). Zie ook de website: www.onderzoekrk.nl.

Bijlage persbericht 17c: conclusies, aanbevelingen, persoonlijk woord

Conclusies

In deze slotmonitor worden vier conclusies getrokken.

Beschaamd vertrouwen in de Rooms-Katholieke Kerk

Afgaand op wat de Rooms-Katholieke Kerk heeft gedaan om het aangedane leed te erkennen en daarvoor genoegdoening en hulp aan te bieden, is de Rooms-Katholieke Kerk zich ervan bewust geworden dat erkenning, genoegdoening en hulpverlening jegens de slachtoffers ook een publieke functie heeft. Dat neemt niet weg dat deze algemene conclusie binnen enkele ordes en congregaties niet spontaan opgaat gezien het moeizame verloop waarmee zij aanbevelingen hebben geïmplementeerd.

Het aantal slachtoffers dat hulp, erkenning en genoegdoening heeft gekregen, is ruim tweeduizend. Het betreft hier slachtoffers van seksueel misbruik en van excessief geweld. Naar de stand van zaken van 1 juni 2016 betreft het 1.297 (gedeeltelijk) gegrond verklaarde klachten over seksueel misbruik, 144 klagers waarvan de klacht niet gegrond was verklaard maar in de slotactie erkend zijn, 420 klagers en melders over excessief geweld en minstens 369 klagers over seksueel misbruik met wie mediation- en schikkingsovereenkomsten zijn overeengekomen.

De Rooms-Katholieke Kerk heeft haar verantwoordelijkheid genomen voor die klachten over seksueel misbruik die onvoldoende aannemelijk konden worden gemaakt. Die opdracht, waartoe breed is opgeroepen, ook door de Tweede Kamer, is uitgevoerd. Naar de maatstaf van rechtvaardigheid is te hopen dat afgewezen slachtoffers van seksueel misbruik in de jeugd- en pleegzorg ook zo'n mogelijkheid voor erkenning en genoegdoening krijgen. Naar de stand van zaken van 1 januari 2016 gaat het om 115 klagers. Het aantal klagers van wie de klacht werd afgewezen of ongegrond werd verklaard in de zogeheten Tijdelijke Regeling, ligt procentueel hoger dan bij de klachtenregeling van de Rooms-Katholieke Kerk; de toegekende financiële tegemoetkomingen in de Tijdelijke Regeling zijn gemiddeld beduidend lager.

Het belang van de slachtoffers

De boodschap aan de Bisschoppenconferentie en aan de KNR is en blijft dat in het belang van de slachtoffers moet worden gehandeld. Nu, maar ook zolang het nodig blijft. De klachten van meer dan tweeduizend slachtoffers van seksueel misbruik en excessief geweld in de Rooms-Katholieke Kerk zijn erkend en aan deze slachtoffers is genoegdoening aangeboden. Hulpverlening is een plicht en verantwoordelijkheid die blijft bestaan na en naast erkenning en genoegdoening.

Seksueel misbruik van minderjarigen: anno nu in Nederland

Seksueel misbruik van minderjarigen en excessief geweld in afhankelijkheidsrelaties met minderjarigen zijn helaas – zo is onder andere uit het onderzoek van de Onderzoekscommissie gebleken – geen exclusief probleem van de Rooms-Katholieke Kerk. Uit de TNS-NIPO survey bleek dat elders seksueel misbruik van minderjarigen een omvang heeft die nagenoeg gelijk is aan wat in het onderzoek over seksueel misbruik van minderjarigen in de Rooms-Katholieke Kerk is komen vast te staan. Naast alles wat de Rooms-Katholieke Kerk nog hoort te doen, wijst de Onderzoekscommissie op het belang om in het kader van deze algemene problematiek alle passende maatregelen te nemen.

Het door TNS-NIPO uitgevoerd onderzoek is bewust gedaan om bij de beoordeling van het verleden niet alleen te hoeven afgaan op archiefonderzoek, klachten en meldingen. Uit archieven getra-

ceerde documentatie, klachten en meldingen geven reliëf aan wat slachtoffers op vaak jonge leeftijd is overkomen, maar kunnen nooit een compleet beeld geven van de omvang en aard van seksueel misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk. De conclusie van het TNS-NIPO onderzoek geeft een historisch beeld van de omvang en de aard van seksueel misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk dat vele malen groter is dan de aantallen meldingen en klachten bij elkaar. Het onderzoek bevat ook conclusies over de omvang en aard van seksueel misbruik van minderjarigen in de Nederlandse samenleving als geheel. Het is goed dat oud-leden en –medewerkers van de Onderzoekscommissie verder onderzoek aan het hand van het onderzoeksmateriaal blijven doen (zie het overzicht van hun gepubliceerde en nog te publiceren artikelen in hoofdstuk 2).

Over geheimhouding in mediation- en schikkingsovereenkomst

Bij het slachtoffer ligt de keuze voor de weg naar erkenning van en genoegdoening voor wat het slachtoffer is aangedaan. Tot de keuzemogelijkheden horen ook mediationtrajecten en trajecten die met een schikkingsovereenkomst worden afgesloten. Dat dient wel verantwoord en dus transparant te gebeuren. Dat is in veel gevallen niet het geval. Het slachtoffer moet van de geheimhoudingsverplichting – in welke bewoordingen die ook mag zijn gesteld – worden ontheven.

Deze voorgestelde ontheffing geldt uitsluitend het slachtoffer. Het is aan het slachtoffer om te bepalen of hij/zij daarvan gebruik wenst te maken lettend op zijn/haar opvattingen over de bescherming van de eigen privacy.

Aanbevelingen

Over de geheimhoudingsbepalingen in schikkings- en mediationovereenkomsten

Als oud-voorzitter van de Onderzoeksvoorzitter wordt met klem aanbevolen dat de desbetreffende bisdommen, ordes en congregaties de slachtoffers met wie schikkingen zijn getroffen en mediationovereenkomsten zijn afgesproken, laten weten dat de geheimhoudingsbepalingen in deze overeenkomsten niet langer op hen van toepassing zijn.

Op deze manier, een onvoorwaardelijk opheffing van elke denkbare vorm van een geheimhoudingsbepaling, kan inderdaad de indruk van een geheimhoudings- en zwijgplicht ongedaan worden gemaakt. Het is aan het slachtoffer om te bepalen hoe van deze ontheffing gebruik wordt gemaakt met het oog op de privacybescherming.

Aanbevolen wordt om waar in de overeenkomsten expliciet wordt gesproken over steunbewijs bisdommen, congregaties en ordes de Klachtencommissie van het Meldpunt over dat steunbewijs berichten.

Verder wordt aanbevolen dat de Bisschoppenconferentie en de KNR de mediators oproepen om – voor zover dat nog niet is gebeurd – tot een publieke verantwoording te komen over de wijze waarop in hun mediationtrajecten erkenning en genoegdoening tot stand is gebracht.

Over de slotactie

De Slotactiecommissie heeft alle tot en met april 2016 uitgesproken niet gegronde verklaringen besproken en daarover geadviseerd. De Slotactiecommissie zorgt ervoor dat de resterende niet gegronde verklaarden met authentieke klachten erkenning en genoegdoening krijgen.

Over hulp en ondersteuning

Na én naast erkenning en genoegdoening is hulpverlening een plicht en verantwoordelijkheid die blijft bestaan. Aanbevolen wordt dat de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland deze plicht en verantwoordelijkheid nakomt. Het is – zoals reeds eerder aanbevolen – aan te raden om ook de ko-

mende jaren in jaarverslagen verantwoording af te leggen over de behandeling van klachten, van verzoeken om compensatie, over hulp en ondersteuning en over de omgang met schrijnende gevallen. Hiermee wordt niet alleen tegemoetgekomen aan het uitgangspunt van openbaarheid en transparantie, maar ook – zoals eerder geadviseerd - voor een jaarlijkse verantwoording.

Over wat elders moet gebeuren

Deze slotmonitor overziet wat de Rooms-Katholieke Kerkprovincie in Nederland de afgelopen vijf jaar heeft gedaan om de slachtoffers van seksueel misbruik en van excessief geweld tegen minderjarigen hulp, erkenning en genoegdoening te geven. Bij wat de Rooms-Katholieke Kerk heeft gedaan en heeft laten doen, was het van belang te leren van wat elders al werd gedaan. Dit leidt tot de aanbeveling dat de Bisschoppenconferentie en de KNR over wat in de laatste jaren hier in Nederland is gedaan hun zusterorganisaties in andere landen informeren en deze rapportage ook beschikbaar stellen aan de hoogste leidinggevenden in het Vaticaan en aan de generalaten van ordes en congregaties.

Tot slot: een persoonlijk woord

Met deze slotmonitor komt een einde aan een periode van meer dan zes jaar van uitvoerig onderzoek en advies aan de Bisschoppenconferentie en aan de KNR. Adviezen over (aanvullend) onderzoek, over hulpverlening, over de behandeling van klachten over seksueel misbruik, over de omgang met slachtoffers, over de behandeling van klachten over excessief geweld en over de slotactie. Hierbij heeft altijd het belang van het slachtoffer vooropgestaan. En volstreekte onafhankelijkheid. Zonder deze onafhankelijkheid geen erkenning en genoegdoening voor alle slachtoffers. Voor allen die op jonge leeftijd binnen de Rooms-Katholieke Kerk te maken hebben gehad met seksueel misbruik en excessief geweld.

Het uitbrengen van deze slotmonitorrapportage heeft langer geduurd dan ik heb voorzien. Het begin van de slotactie moest wachten tot de uitspraak van de rechter in het korte geding tegen de sluiting van de aanmelding van klachten bij het Meldpunt. Uiteindelijk zijn beide partijen overeengekomen tegen de uitspraak van de rechter niet in beroep te gaan en de sluitingsdatum op 1 mei 2015 te stellen. Het onderzoek naar de geheimhoudingsbepalingen in mediation- en schikkingsovereenkomsten werd vertraagd - en daardoor niet makkelijk gemaakt - door de moeizaam op gang gekomen en uiteindelijk maar gedeeltelijke medewerking van een aantal congregaties en ordes, zoals de Broeders van Maastricht, de Salesianen en de Jezuiten. Een klein aantal congregaties werkte in het geheel niet mee. Het ging daarbij om een klein aantal overeenkomsten, maar niet is uit te sluiten dat er nog meer mediation- en schikkingsovereenkomsten zijn dan de 369 waarvan we thans het bestaan kennen. Bij de bisdommen ging – niet voor het eerst - de medewerking in een aanmerkelijk hoger tempo en op een betere wijze in het belang van het doen van gedegen onderzoek.

De publicatie van de slotmonitorrapportage markeert voor mij, maar ook voor de slachtoffers een belangrijk moment. Voor mij komt een definitief einde aan mijn bemoeienis. Veel slachtoffers hebben – zo hoop ik - al veel zwarte bladzijden over deze beladen periode in hun leven omgeslagen. Het is zeker niet uitgesloten dat ze soms helaas een of meer bladzijden hebben teruggeslagen. Maar ook al zijn ze in staat om het boek definitief dicht te slaan, dan nog zijn er littekens uit die tijd die pijn kunnen blijven doen. Het is daarom belangrijk dat de Rooms-Katholieke Kerk hulp blijft bieden en het contact blijft onderhouden met al diegenen die daartoe behoefte voelen. Dat is nodig om - wanneer de pijn zich weer doet voelen - te doen wat nodig is: slachtoffers helpen en ondersteunen.

Dank voor de moed van zoveel slachtoffers

Als oud-voorzitter van de Onderzoekscommissie wil ik deze monitorrapportage afsluiten met mijn oprechte dank aan de vele slachtoffers die de afgelopen zes jaar met mij, mijn medecommissieleden en onze medewerkers hebben gesproken, die ons hebben bezocht en die ons via e-mail of per brief hebben geïnformeerd. Ik betuig hen mijn diepste respect en bewondering voor de moed waarmee zij dit hebben gedaan. Een betere motivatie om te doen wat op mijn weg kwam – en moest worden gedaan - had ik mij niet kunnen wensen. Ik heb veel slachtoffers persoonlijk leren kennen. Hun verhalen laten me niet meer los. Wat ze hebben meegemaakt, zijn ervaringen die op elkaar gestapeld liggen als vaak een dubbele of zelfs driedubbele zware last. Toevertrouwd door hun ouders aan een omgeving waar ze eerst uiterst gekwetst werden en vervolgens niet geloofd als ze over hun eigen, zo kwetsbare positie het vertrouwen van hun ouders vroegen. Vervolgens schaamte en stilzwijgen. Totdat de werkelijke omvang en aard van het seksueel misbruik en de inwerking van excessief geweld aan de orde kwamen.

De opdrachtgevers

De opdrachtgevers, de Bisschoppenconferentie en de KNR, dank ik voor het in mij en in mijn medeleden en medewerkers gestelde vertrouwen. Dat vertrouwen is wel eens op de proef gesteld, waar het ging om de samenwerking met verschillende ordes en congregaties. Als buitenstaander had ik de verwachting en de hoop dat de ordes en congregaties in gezamenlijkheid en in solidariteit met elkaar zouden optrekken. Dat de ordes en congregaties het morele beroep zouden volgen van de Bisschoppenconferentie en van de voorzitter en het bestuur van de KNR.

Er bestaat een morele plicht op en verantwoordelijkheid voor de Rooms-Katholieke Kerk om het beschaamde vertrouwen te herstellen. Veel inspanningen zijn daarop gericht geweest, maar het heeft veel meer tijd gekost dan voorzien en de mate van medewerking om dat als Rooms-Katholieke Kerk als geheel te doen, kende – zoals gememoreerd - niet overal hetzelfde tempo en was ook niet volledig. Toen ik in maart 2010 begon aan wat mij tot nu heeft bezighouden, wist ik niet dat de Rooms-Katholieke Kerk zo gefragmenteerd was. Mijn klemmend advies om te blijven doen wat nodig is, betekent ook een aansporing, een dringende aansporing om dat gezamenlijk te doen.

Niet alleen in de Rooms-Katholieke Kerk

Het was mijn hoop en mijn verwachting dat vijf jaar na de publicatie van de onderzoeksrapporten over de achtergronden, omvang en aard van seksueel misbruik van en excessief geweld jegens minderjarigen in de Rooms-Katholieke Kerk dát boek zou kunnen worden gesloten. De afgelopen jaren hebben ook slachtoffers van seksueel misbruik en excessief geweld buiten de Rooms-Katholieke Kerk contact met mij gezocht en een beroep op mij gedaan. Waar mogelijk heb ik hen kunnen verwijzen naar opvang, hulp, klachtenprocedures die voor deze groepen van slachtoffers in het leven zijn geroepen. Zoals de regelingen die voortvloeien uit het onderzoek naar seksueel misbruik in de jeugd- en pleegzorg (commissie-Samson). Maar niet voor alle groepen bestaan dezelfde mogelijkheden voor erkenning en genoegdoening, met name niet voor de gevolgen van excessief geweld en in het kader van een slotactie. Voor alle slachtoffers van seksueel misbruik en excessief geweld zou het goed zijn als één lijn zou worden getrokken waar het gaat om hulp, erkenning en genoegdoening.

drs. W.J. (Wim) Deetman
oud-voorzitter van de voormalige Onderzoekscommissie